

АНАЛІЗ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ У ШКОЛАХ США

У статті проаналізовано текст основних документів, що регламентують процес підвищення кваліфікації учителів у школах США. Установлено коло повноважень губернатора з окресленого питання, а також особливості функціонування таких рад та комітетів, як Рада з якості освіти США, Комітет зі стандартів професійного викладання, Рада директорів шкільного округу, агентства освіти. Визначено можливості використання досвіду з підвищення кваліфікації учителів США в українському освітньому просторі.

Ключові слова: *школи США, вчителі, підвищення кваліфікації, нормативні документи.*

В статье проанализирован текст основных документов, которые регламентируют процесс повышения квалификации учителей в школах США. Установлен круг полномочий губернатора по данному вопросу, а также особенности функционирования таких советов и комитетов как Совет по качеству образования, Комитет по стандартам профессионального преподавания, Совет директоров школьного округа, агентства образования. Определены возможности использования опыта по повышению квалификации учителей США в украинском образовательном пространстве

Ключевые слова: *школы США, учителя, повышение квалификации, нормативные документы.*

The text of main documents that regulate the process of teachers' professional development in the USA is analyzed in this article. The circle of governor's authority on this question is given, peculiarities of functioning of such boards as Professional educator standards board, Quality education council, Educational agencies are presented. The possibilities to use the experience of teachers' professional development in the USA in Ukrainian educational environment are defined.

Key words: *the US schools, teachers, professional development, regulations.*

Постановка проблеми. Підвищення кваліфікації вчителів є одним із найважливіших питань у галузі розвитку освіти як в Україні, так і за її межами. Від успішного розв'язання цього питання залежить якість підготовки випускників шкіл до подальшого навчання у вищих навчальних закладах, їхня спроможність пристосовуватися до життєдіяльності в сучасних умовах, впевнено почуватися в межах інформаційно-технологічного просторі, обирати правильні рішення.

Вивчення досвіду інших держав сприятиме уникненню можливих помилок у сфері підвищення кваліфікації українських учителів і збагаченню можливих шляхів розв'язання цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як встановлено, деякі аспекти підвищення кваліфікації вчителів США вже висвітлюватися у педагогічній літературі, зокрема такі: підходи до підвищення кваліфікації шкільних педагогів (Капранова В. А., Р. Шмак., М. Майлз), роль інформаційних технологій і Інтернету у розв'язанні цього питання (Гушлевська І. В., Міський І. С.), коучинг і менторство як засіб підвищення кваліфікації учителів (Т. Нікітіна, М. Шаталіна). Але для кращого розуміння функціонування системи підвищення кваліфікації вчителів у США доцільно проаналізувати її нормативну базу як підґрунтя цієї системи, що дозволить творчо впроваджувати вивчений прогресивний зарубіжний досвід в освітньому просторі України.

Метою статті є аналіз нормативних документів у галузі підвищення кваліфікації вчителів у школах США. Результати цього аналізу можуть стати в нагоді для визначення шляхів удосконалення вітчизняної моделі підвищення кваліфікації шкільних педагогів.

Викладення основного матеріалу. Як встановлено, в американському суспільстві добре усвідомлюють, що якість освіти школярів значною мірою залежить від рівня кваліфікації вчителів, їхнього досвіду роботи, володіння ефективними методиками викладання, розуміння і врахування вікових особливостей учнів у своїй педагогічній роботі, прояву бажання донести свої знання до підростаючого покоління. Тому питанню підвищення кваліфікації учителів в американському суспільстві приділяється значна увага як на рівні шкільних округів, так і на державному рівні.

Одним з основоположних документів у галузі американської освіти взагалі та системи підвищення кваліфікації шкільних учителів зокрема є підписаний президентом США Дж. Бушем у 2001 р. акт «Жодної дитини, котра відстає у навчанні», в якому вказується на необхідність підвищення рівня навчання для кожної американської дитини і можливість отримати нею високоякісну освіту. У

цьому документі також підкреслюється, що система освіти має ґрунтуватися на таких чотирьох основних положеннях:

- *відповідальність* за рівень освіти не тільки для звичайних учнів, але й для дітей із неблагонадійних родин;
- *гнучкість* для шкільних округів щодо витрачення коштів, відведених на підвищення якості освіти;
- *науковий підхід до навчання*, в основу якого мають бути покладені нормативи і програми, ефективність яких вже доведено часом;
- *вибір батьками* школи, яка найбільшою мірою відповідає потребам їхніх дітей.

Крім цього, у вказаному акті наголошується, що держава сприятиме міцним і довгостроковим партнерським стосункам, які допоможуть досягти зазначених цілей і підтримати шкільні округи в наданні якісної освіти підростаючому поколінню, забезпечити умови для ефективного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, інтеграції новітніх технологій у викладання, гідного фінансування цих питань [6].

Як свідчить аналіз нормативних документів, що діють на території США, основною метою шкільних округів є створення такої системи освіти, котра здатна розвиватися і пристосовуватися до нових умов, підвищувати знання молоді до якісно нового рівня та надавати кожному учню змогу досягти високих особистісних і академічних успіхів, а кожному вчителю – вдосконалювати свою педагогічну майстерність [1].

У законі «Про початкову сертифікацію» також вказується на необхідність покращення знань молоді шляхом підвищення рівня кваліфікації вчителів. Для цього пропонується затвердити програми перепідготовки для вже освітян, які вже працюють з метою вдосконалення їхніх знань із навчальних дисциплін, методик викладання й обміну досвідом. Разом із тим у даному законі зазначається, що підвищення кваліфікації вчителів може бути дієвим тільки в тому разі, коли воно буде ретельно спланованим, носити академічний характер викладання і мати послідовний характер. Також визначається необхідність створення програми навчання для вчителів-початківців, а також заохочення їх до отримання ступеню

магістра чи різних сертифікатів, що засвідчують професійну компетентність педагога [4].

Як встановлено, однією з найпоширеніших програм, що використовуються у США для сертифікації вчителів, є серія тестових завдань «Праксис», яка є початковим етапом для отримання ліцензії на право викладання. Система тестових завдань поділяється на три рівні. Перші два рівні спрямовані на тестування базових академічних умінь для тих, хто збирається вступити до педагогічного коледжу та їхніх випускників. Третій рівень «Праксису» розроблено для визначення професійного зростання учителів-початківців. Як правило, оцінювання вчителів проводять представники центрів тестування. Крім цього, вони відвідують уроки молодих учителів [10].

Результати аналізу відповідних нормативних документів також засвідчують, що основні напрями розвитку підвищення кваліфікації учителів визначають губернатор і такі ради й комітети, як Рада з якості освіти США, Комітет зі стандартів професійного викладання, Рада директорів шкільного округу, агентства освіти. Ці ж органи і представники влади контролюють цю сферу.

Зупинимось детальніше на повноваженнях зазначених представників влади і державних органів. Так, визначено, що губернатор курує такі аспекти підвищення кваліфікації вчителів: 1) збір інформації щодо навчальних досягнень і оцінювання ефективності професійного розвитку вчителів; 2) створення індивідуальних планів підвищення кваліфікації освітян на основі аналізу особливостей їхньої професійної діяльності і навчальних досягнень учнів; 3) встановлення науково обґрунтованих стандартів для зазначеного питання; 4) створення стимулів для заохочення учителів до розробки програм підвищення їхньої кваліфікації; 5) вдосконалення бази даних, де була б присутня інформація про вчителів та класи, в яких вони працюють, для збору й оцінювання якості викладання.

Наявність такої бази допомагає проаналізувати рівень розвитку системи професійної кваліфікації вчителів, обрати оптимальні стратегічні розв'язання даної проблеми, контролювати витрати у сфері освіти взагалі і на потреби підвищення кваліфікації вчителів зокрема [3].

Відповідно до чинного законодавства Комітет зі стандартів професійного викладання призначається терміном на чотири роки і складається із дванадцяти членів. Обираючи членів комітету, губернатор керується рівнем кваліфікації кандидатів, наявністю досвіду роботи в державних або приватних школах, наявністю розроблених програм для підвищення кваліфікації учителів тощо. Отже, більшість членів мають багаторічну практику роботи у школі, досвід участі і впровадження спеціальних програм для вчителів, наставництва і коучинга для вчителів, що безумовно сприяє кращому розумінню заходів, котрі необхідно провести для того, щоб система підвищення кваліфікації вчителів перейшла на якісно новий рівень [9].

Комітет зі стандартів професійного викладання серед інших завдань, розв'язує такі: 1) побудова політики у сфері підвищення кваліфікації учителів і затвердження програм курсів для освітян, вимог до сертифікації; 2) розробка стратегій для затвердження нетрадиційних програм перепідготовки учителів; 3) моніторинг стандартів для шкільних педагогів і контроль за постійним покращенням підготовки програм для вчителів, адміністрації та інших працівників школи; 4) виконання функції консультативного органу з таких питань, як прийняття педагога на роботу, наставництво і методична підтримка для учителів, забезпечення їхнього професійного зростання, а також вилучення ліцензії у школі; 5) визначення системи оцінювання педагогів щодо їхнього знання навчальної дисципліни, а також психолого-педагогічних базових знань, необхідних для кожного працівника; 6) підготовка і забезпечення консолідованої політики у сфері підвищення кваліфікації учителів [8].

До повноважень Ради з якості освіти належать надання рекомендацій щодо впровадження нових програм з базової освіти, а також фінансової підтримки зазначених програм. З цієї ж Ради до шкіл доходять відомості щодо змін у законодавстві. Крім цього, обов'язком Ради є розвиток стратегічних вказівок щодо змісту програм базової освіти. Важливо відзначити, що надані цим органом рекомендації щодо тих чи інших навчальних програм мають ґрунтуватися на доведенні їхньої дієвості й оновлюватися кожні чотири роки. Слід також звернути увагу на те, що робоча група цієї ради складається не тільки з освітян, але і з

представників законодавчих органів, фінансових менеджерів шкільних округів, асоціації шкільної адміністрації тощо [7].

Підвищенню кваліфікації учителів середньої школи США сприяють також шкільні округи (які також називаються агентствами з освіти), діяльність котрих спрямована на надання дієвої допомоги педагогам, проведення консультацій для освітян, розробку програм для підвищення кваліфікації, перевірку ефективності вже впроваджених навчальних програм [2].

Як з'ясовано, у США з метою підвищення кваліфікації шкільних педагогів широко застосовується також матеріальне заохочення. Так, наприклад, у цій державі запроваджуються різноманітні гранти, які забезпечують підтримку розвитку професійної кваліфікації учителів. Зокрема, в межах дії національної програми Міністерство освіти США пропонує гранти на розробку методик викладання для тих, хто вивчає англійську мову, вимог до сертифікування й ліцензування вчителів англійської мови, розробку програм професійного розвитку для студентів педагогічних коледжів, навчальних планів для підготовки вчителів, що узгоджуються з нормативами знань із навчальної дисципліни, прийнятих у штаті. Зазначимо також, що у США існують гранти, спрямовані на підвищення кваліфікації вчителів за допомогою інформаційних технологій і мережі Інтернет. Як свідчать результати проведеного дослідження, держава зацікавлена у залученні нових педагогічних кадрів до отримання гранту. Тому в програмі зазначається, що перевага надається тим вчителям, які жодного разу не брали участі в таких програмах або не подавали документи на участь у них протягом п'яти років [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок викладеному, зазначимо, що питанням підвищення кваліфікації учителів у школах США приділяється значна увага з боку держави. Позитивним моментом є те, що, з одного боку, держава готова надавати усіяку підтримку для підвищення професійного рівня освітян, а з іншого – надає ініціативу штатам та шкільним округам у визначенні пріоритетних напрямів розвитку зазначеної проблеми. Ця ідея може бути позитивною й для українського освітнього простору. Корисним

було б також створення бази даних, на основі аналізу якої визначалися б шляхи змін у сфері підвищення кваліфікації вітчизняних педагогів.

Актуальними для подальшого дослідження вважаємо такі питання, як вивчення моделей підвищення кваліфікації вчителів середніх шкіл США, порівняльний аналіз організації післядипломної освіти вчителів у різних штатах, використання інформаційних технологій та мережі Інтернет у цій системі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Basic Education – Goals of School Districts : RCW 28A.150.210 – official ed. – Washington : Washington State legislature, 2011 // <http://apps.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=28A.150.210>
2. Educational agencies offering vocational education programs : Local advisory committees – Advice on current job needs : RCW 28A.150.500 – Washington : Washington State legislature, 1991 // <http://apps.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=28A.150.500>
3. Grossman T. State Policies to Improve Teacher Professional Development (Report of Senior Policy Analyst of Education Division) / T. Grossman // Site of NGA Center for best practices // <http://www.nga.org/files/live/sites/NGA/files/pdf/0910TEACHERDEVELOPMENT.PDF>
4. Initial-level certificates : RCW 28A.410.040, 2005 – official ed. – Washington : Washington State legislature, 2005 // <http://apps.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=28A.410.040>
5. Mitchem K. Using Evaluation to Ensure Quality Professional Development in Rural Schools / K. Mitchem, D. Wells, J. Wells // Journal of Research in Rural Education – 2003. – № 3. – P. 96–103.
6. National Professional Development Program : effective date since March 18, 2011 / Department of Education : Federal register. – official ed. – Vol.76. – No 53 // <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2011-03-18/pdf/2011-6459.pdf>
7. No Child Left Behind Act – official ed. – Washington : office of superintendent of public instructions, 2002 // <http://www.k12.wa.us/esea/NCLB.aspx>

8. Quality education council – Purpose – Membership and staffing – Reports : RCW 28A.290.010 2005 – official ed. –Washington : Washington State legislature, 2011. – (Legislation. law) // <http://apps.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=28A.290.010>
9. Washington professional educator standards board – Purpose – Powers and duties : RCW 28A.410.210 – official ed. – Washington : Washington State legislature, 2005. – (Legislation. law). // <http://apps.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=28A.410.210>
10. Washington professional educator standards board – Creation – Membership – Executive director : RCW 28A.410.200 210 – official ed. –Washington : Washington State legislature, 2009. – (Legislation. law) // <http://apps.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=28A.410.200>
11. Чошанов М. А. Сертификация школьных учителей математики в США / М. А. Чошанов // Математика в школе. – 2000. – № 5. - С. 74-78